DOI: https://doi.org/10.59295/DIA.2024.3.11
CZU: 94(498)
Orcid ID: 0009-0002-1143-3939

DOCUMENTE INEDITE: CORESPONDENȚA DINTRE REGELE MIHAI ȘI MILITANTUL PENTRU DEMOCRAȚIE ION RAȚIU, DINTRE ANII 1980-1990

Doctoranda Școlii Doctorale Științe Umaniste și ale Educaiei, Universitatea de Stat din Moldova, programul Istoria românilor (pe perioade). Domeniul de interes: istoria contemporană, mai exact perioada comunistă și post-revoluționară, având ca tema de doctorat: „Diplomația regelui Mihai în exil. Acte și acțiuni publice și private din perioada 1984–1994. Realizator, timp de trei ani (2018–2020), al rubricii „Pagina de istorie" la Radio France Internationale – România. A publicat articole pe teme istorice în diferite reviste și publicații din Republica Moldova și România, printre care și în volumul colectiv *De la Elitele Securității, la Securitatea Elitelor*, coordonat, în 2017, de Margareta Aslan și Adrian Liviu Ivan, publicat de Editura Presa Universitară Clujeană.

Bianca PĂDUREAN

Documente inedite: corespondența dintre Regele Mihai și militantul pentru democrație Ion Rațiu, dintre anii 1980–1990

Rezumat. Regele Mihai și Ion Rațiu au dus o bogată corespondență în anii 1980–1990 și mai târziu. O parte din aceste scrisori se află în Arhiva Centrului Cultural Român de la Londra, din Manchester Square (imobil deținut de familia Rațiu). Aceste scrisori sunt mărturie a activității atât a regelui Mihai, cât și a lui Ion Rațiu în folosul românilor de pretutindeni. Corespondența care face obiectul acestui articol tratează subiecte precum interviul regelui Mihai acordat Televiziunii Maghiare, mărturii cu privire la „filiera daneză", modalitatea prin care mii de români au reușit să scape din lagărul comunist sau pur și simplu teme personale. Articolul este completat și cu note inedite din jurnalul lui Ion Rațiu (în prezent sunt publicate jurnalele cu notițele sale până în 1973) care vin să întregească subiectul abordat. Aceste scrisori și notițe dovedesc intensa activitate publică și privată a celor doi protagoniști, regele Mihai și Ion Rațiu, într-un deceniu zbuciumat al istoriei, care s-a încheiat cu mari schimbări de regimuri în Europa. Între aceste scrisori există și corespondența dintre Ion Rațiu și regina Ana, relevantă în contextul salvării „filierei daneze", la care regina a contribuit.

Cuvinte-cheie: regele Mihai, Ion Rațiu, exil, diaspora, corespondență, anticomunism.

Unpublished Documents: the Correspondence Between King Mihai and Democracy Activist Ion Rațiu Between 1980–1990

Abstract. King Mihai and Ion Rațiu corresponded extensively in the 1980s–1990s and later. Some of these letters are kept in the Archives of the Romanian Cultural Center in London, in Manchester Square (owned by the Rațiu family). These letters bear witness to the work of both King Mihai and Ion Rațiu for the benefit of Romanians abroad. The correspondence that is the subject of this article deals with subjects such as King Mihai's interview with Hungarian Television, testimonies about the "Danish branch", the way in which thousands of Romanians managed to escape from the communist camp or simply personal topics. The article is supplemented by previously unpublished notes from Ion Rațiu's diary (his diaries with his notes up to 1973 are now published), which add to the subject. These letters and notes are evidence of the intense public and private activity of the two protagonists, King Mihai and Ion Rațiu, in a turbulent decade of history, which ended with great regime changes in Europe. Among these letters there is also the correspondence between Ion Rațiu and Queen Ana, relevant in the context of the rescue of the "Danish filiere", to which the Queen contributed.

Keywords: king Mihai, Ion Ratiu, exile, diaspora, correspondence, anti-communism.

Regele Mihai și Ion Rațiu, două importante personalități ale exilului democratic românesc, au purtat o bogată corespondență în perioada în care ambii se aflau în exil, Ion Rațiu la Londra și regele Mihai la Versoix, în Elveția. Relațiile dintre cei doi au început să fie mai strânse în anii 1980 și datorită inițiativei lui Ion Rațiu de a înființa Uniunea Mondială a Românilor Liberi (UMRL), după ce, o perioadă, exilul românesc nu a mai avut o organizație puternică în diaspora care să îi reprezinte interesele. Ion Rațiu a înființat (cu acordul și binecuvântarea regelui Mihai) Uniunea Mondială a Românilor Liberi și a început să editeze ziarul *Românul liber,* în urma Congresului de la Geneva din 19-20 mai 1984 [1, p. 293].

Înainte de momentul înființării UMRL, se cuvine să amintim de o organizație care a fost înființată la Londra, în 1956: Asociația Culturală a Românilor din Anglia (ACARDA), cunoscută și sub numele de Asociația Anglo-Română (British-Romanian Association). A fost condusă, inițial, de V.V. Tilea (unchiul lui Ion Rațiu), apoi de Ion Rațiu, iar secretar general a fost Horia Georgescu. ACARDA își propunea, printre altele, combaterea campaniei înșelătoare a regimului de la București potrivit căreia ar fi independent de Moscova, trezirea conștiinței Occidentului cu privire la deportările românilor din Basarabia și Bucovina și restituirea provinciilor răpite, apărarea intereselor și tradițiilor românești, lupta pentru unitate, combaterea calomniilor la adresa românilor, combaterea acțiunilor regimului comunist infiltrați în rândul refugiaților români, organizarea de proteste cu ocazia vizitelor oficiale făcute în România de Harold Wilson sau Margaret Thatcher sau cu ocazia primirii soților Ceaușescu de către Regina Marii Britanii.

ACARDA a militat continuu pentru unitatea și organizarea exilului pe baze democratice. În acest context al activității ACARDA, Ion Rațiu își asumă responsabilitatea de a coagula exilul românesc. Astfel, el a făcut numeroase călătorii în toate colțurile lumii în care existau grupuri consistente de români, pentru a-i determina să se unească într-o singură organizație, care să îi reprezinte pe toți românii împrăștiați în lume. A reușit să întreprindă aceste călătorii și datorită statutului său financiar. Practic, și-a pus averea dobândită în urma afacerilor sale desfășurate în lumea liberă în slujba exilului democratic românesc. Putem spune că ACARDA a fost un precursor al UMRL, de vreme ce obiectivele organizației înființate în 1984 sunt similare cu cele ale ACARDA.

Ion Rațiu a înființat mai întâi Uniunea Românilor Liberi (URL) și a început, din 1984, să editeze ziarul *Românul liber (Free Romanian),* un ziar lunar în limba română, editat apoi și în engleză și trimis cancelariilor țărilor occidentale. Dacă până în 1984 s-a vorbit despre URL, de la Congresul de la Geneva din 19-20 mai 1984, s-a vorbit despre Uniunea Mondială a Românilor Liberi (UMRL), pentru că Ion Rațiu a reușit să reunească în organizație români de pretutindeni.

La Congresul de la Geneva au participat 130 de persoane, care reprezentau asociații românești din exil din 11 țări, de pe patru continente, iar președinte de onoare a fost ales Brutus Coste.

De la înființare, reprezentanții UMRL au participat la manifestații anticomuniste, au cerut administrației Reagan să nu mai acorde guvernului român clauza națiunii celei mai favorizate, au cerut eliberarea deținuților politici, au intervenit pentru reîntregirea familiilor și au încercat să exercite o contrapondere pentru propaganda regimului Ceaușescu în Occident.

Cercetarea de față se bazează pe documente inedite, descoperite în Arhiva Centrului Cultural Român de la Londra. Este vorba despre scrisori din perioada 1980-1990 între regele Mihai și Ion Rațiu, dar și copii ale unor scrisori către și de la terți. Conținutul acestei corespondențe este de mai multe categorii: sunt scrisori cu conținut personal (urări de Crăciun, de Anul Nou, de sănătate, de aniversări) și scrisori care dau o perspectivă inedită unor evenimente politice și istorice din acea perioadă, pentru că reflectă gândurile și atitudinile celor doi reprezentanți ai exilului, cu privire la evenimentele respective. Această categorie de scrisori nu reprezintă doar o dimensiune reactivă a regelui Mihai și

a lui Ion Rațiu, ci și una proactivă, așa cum se va putea constata din cele ce urmează. Ele sunt ca o mică fereastră spre realitatea și activitatea regelui Mihai din acea perioadă.

Interviul regelui Mihai acordat Televiziunii Maghiare. Unul dintre reperele cele mai relevante cu privire la activitatea regelui Mihai din anii 1980 a fost interviul acordat Televiziunii Maghiare. Corespondența dintre Ion Rațiu și regele Mihai dezvăluie amănunte de culise ale pregătirii acestui interviu care a fost înregistrat la reședința regelui de la Versoix. Înainte de a reda conținutul corespondenței pe această temă, trebuie aprofundat contextul în care a fost realizat și difuzat acest interviu.

La finalul anilor 1980, Nicolae Ceaușescu își atrăsese ostilitatea întregii lumi civilizate prin inițiativa de „sistematizare", ceea ce era transpus în realitate prin demolare a satelor. Pretextul acestei operațiuni era acela de a „comasa" populația diferitelor sate, pentru a elibera terenuri agricole valoroase. Casele, bisericile, școlile, monumentele și alte imobile urmau să fie demolate, iar populația comasată în centre agrozootehnice, care locuia în blocuri în condiții precare, în apartamente care nu aveau toalete și nici acces la apă curentă. În Transilvania, această operațiune avea și rolul de a încerca să distrugă tradițiile unor comunități precum cea săsească sau cea maghiară.

Contextul în care a fost realizat acest interviu, în vara anului 1989, este legat de atenția presei internaționale care se îndreaptă asupra regelui Mihai, exilat la Versoix. Regele primește jurnaliștii (de exemplu, pe Frédéric Mitterand, pentru televiziunea franceză TF1 și pe Sugár András, din partea televiziunii maghiare MTV) care îl întreabă despre starea de fapt din România, dar și despre perspectivele revenirii sale în România. Înregistrările au fost realizate în zilele de 17, 18, 19 și 20 iulie, la Versoix. Interviul acordat Televiziunii Maghiare, care a fost difuzat în emisiunea Panorama, are o importanță deosebită și datorită apropierii în timp de evenimentele din decembrie 1989 (interviul a fost difuzat într-o formă prescurtată în 31 iulie 1989 și pe larg

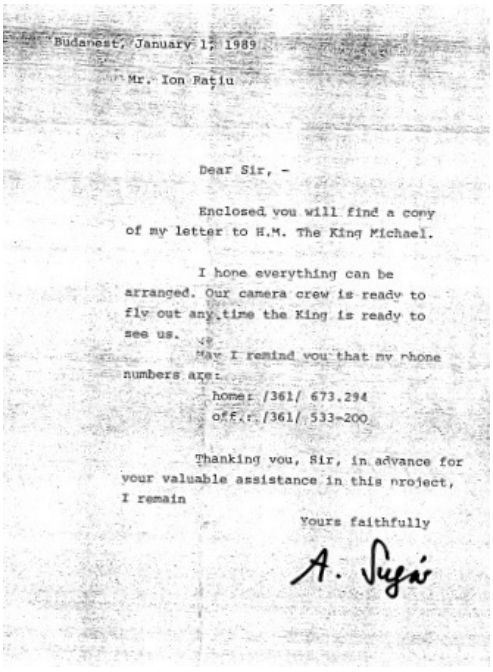

Regele Mihai și Ion Rațiu în 1992

abia în 22 noiembrie 1989, după cum menționa și jurnalistul maghiar „a stat la cutie"), dar și datorită temelor abordate și răspunsurilor date de rege. Întrebările i-au fost adresate în engleză, iar regele a răspuns în aceeași limbă, cu excepția unei scurte declarații, la finalul interviului, pe care a făcut-o în limba română. În rest, interviul a fost dublat în limba maghiară, așa cum se întâmpla cu toate producțiile de la această televiziune. Singura parte care nu a fost dublată a fost mesajul în limba română al regelui, care a putut fi auzit, astfel, și de români.

Emisiunea Panorama fost retransmisă pe 1 august, înainte de prânz. Mulți telespectatori din Ardeal au cerut concediu medical, ca să îl poată vedea pe rege, explicând că n-a făcut nimic rău țării sale. „A trebuit să așteptăm 4 luni bune până să putem difuza, în 22 noiembrie, varianta integrală de o oră , «Față în față cu regele Mihai», preciza autorul interviului, jurnalistul Sugár András [2, p. 72].

Interviul de o oră făcea un portret istoric al regelui Mihai, care a răspuns celor mai delicate întrebări ale jurnalistului maghiar, de la evenimentele din 23 august 1944, la abdicarea sa

Budapest, January 1, 1989

Mr. Ion Raţiu

Dear Sir, -

Enclosed you will find a copy of my letter to H.M. The King Michael.

I hope everything can be arranged. Our camera crew is ready to fly out any time the King is ready to see us.

May I remind you that my phone numbers are:

home: /361/ 673.294
off.r. /361/ 533-200

Thanking you, Sir, in advance for your valuable assistance in this project, I remain

Yours faithfully

A. Sugár

Scrisoare trimisă de jurnalistul András Sugár lui Ion Raţiu, cu privire la interviul regelui Mihai

forţată. Regele a vorbit despre tinereţea sa, despre perioada domniei, despre Ceauşescu, despre starea românilor sub comunism, încălcarea drepturilor omului, distrugerea satelor româneşti prin aşa zisa „sistematizare", considerată o crimă împotriva umanităţii, despre proprietăţile pe care le avea în România, dar şi despre problema minorităţii maghiare din România.

Despre acest interviu, Ion Raţiu a consemnat şi în jurnalul său următoarele:

30 Dec. 1988

„Telefoanele obişnuite în zilele de sărbători. Geza Szocs m-a contactat, din nou. Interviul cu Regele, la televiziunea din B-Pesta, ar putea să aibe loc. El vrea însă întrebările în scris, îmi comunică Lia Constantinescu. O bună ideie, îi zic şi ar fi bine să consulte şi pe alţii, nu numai pe Contele sau Baronul Mocsonyi. E esenţial să I se dea Regelui anumite indicaţii precise. Altfel, o să iasă prost. Îl pot încurca cei care-I vor lua interviul, dacă vreau. Ceea ce e posibil (…)" [3].

Înainte de realizarea acestui interviu, jurnalistul maghiar Sugár András se adresase atât regelui Mihai, cât şi lui Ion Raţiu, pentru facilitarea interviului.

Scrisoare a Televiziunii Maghiare către Ion Raţiu

„Budapesta, 1 Ianuarie, 1989
Domnului Ion Raţiu
Stimate domn,

Alăturat veţi găsi o copie a scrisorii mele către M.S. Regele Mihai. Sper că totul poate fi aranjat. Echipa noastră de filmare este gata să zboare cu avionul oricând Regele va fi pregătit să ne primească. Îmi permiteţi să vă reamintesc că numerele mele de telefon sunt (…)

Mulţumindu-vă, domnule, cu anticipaţie pentru valorosul ajutor pe care ni l-aţi acordat în acest proiect,

Rămân al dumneavoastră
András Sugár" [4].

„Televiziunea Maghiară
Copie pentru domnul Ion Raţiu
MS Regelui Mihai al României
Majestatea Voastră,

Televiziunea Maghiară ar dori să realizeze un film-portret despre viaţa şi personalitatea voastră, în engleză, în format video; vă vom oferi întregul control asupra a tot ceea ce va fi arătat şi spus în versiunea finală.

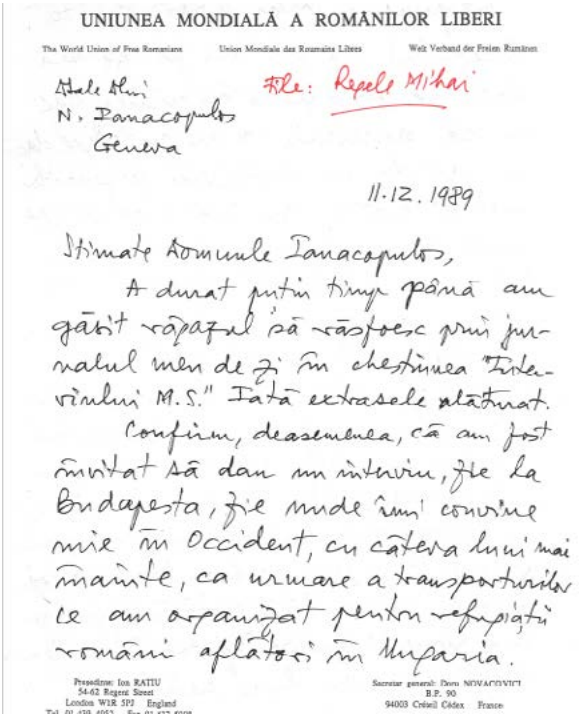
Pentru aceasta, o echipă de filmare formată din trei persone va merge să vă întâlnească pentru o sesiune de lucru de 2-3 zile, oriunde în lume veţi alege.

Conversaţia care va fi inclusă în film ar trebui să fie o discuţie flexibilă despre orice veţi dori. Totuşi, dacă îmi permiteţi să fac nişte sugestii, aş dori să atingem următoarele subiecte:

- Rolul vostru în scoaterea României din război, august 1944
- Relaţia voastră cu Guvernele României din perioada 1944/47
- Minorităţile naţionale din România din acel timp şi acum
- Decembrie 1947, detronarea voastră şi exilul
- Viziunea voastră asupra viitorului României

Domnul Raţiu mi-a spus că plănuiţi să mergeţi în SUA. Aş fi fericit să vă întâlnesc în Europa sau în SUA. Aş putea, oare, aştepta răspunsul vostru favorabil?

Al dumneavoastră,

UNIUNEA MONDIALĂ A ROMÂNILOR LIBERI

The World Union of Free Romanians — Union Mondiale des Roumains Libres — Welt Verband der Freien Rumänen

Stimate Domn
N. Ianacopulos
Geneva

Re: Regele Mihai

11.12.1989

Stimate Domnule Ianacopulos,

A durat puțin timp până am găsit răgazul să răsfoesc prin jurnalul meu de zi în chestiunea "Interviului M.S." Iată extrasele alăturat.

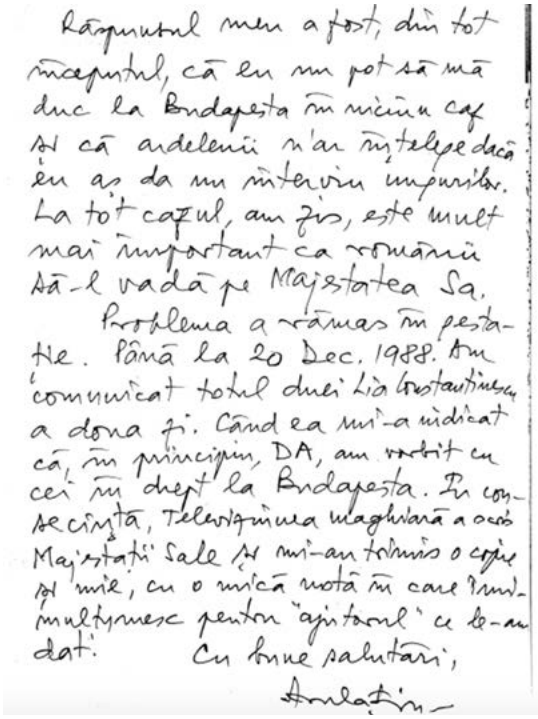
Confirm, deasemenea, că am fost invitat să dau un interviu, fie la Budapesta, fie unde îmi convine mie în Occident, cu câteva luni mai înainte, ca urmare a transporturilor ce am organizat pentru refugiați români aflători în Ungaria.

Răspunsul meu a fost, din tot începutul, că eu nu pot să mă duc la Budapesta în niciun caz și că ardelenii n-ar înțelege dacă eu aș da un interviu ungurilor. La tot cazul, am zis, este mult mai important ca românii să-l vadă pe Majestatea Sa.

Președinte: Ion RAȚIU
54-62 Regent Street
London W1R 5PJ England

Secretar general: Ilario NOVACOVICI
B.P. 90
94003 Créteil Cédex France

Scrisoare cu privire la refuzul lui Ion Rațiu de a acorda un interviu presei maghiare

Răspunsul meu a fost, din tot începutul, că eu nu pot să mă duc la Budapesta în niciun caz și că ardelenii n'ar înțelege dacă eu aș da un interviu ungurilor. La tot cazul, am zis, este mult mai important ca românii să-l vadă pe Majestatea Sa.

Problema a rămas în gestație. Până la 20 Dec. 1988. Am comunicat totul dnei Lia Constantinescu a doua zi. Când ea mi-a indicat că, în principiu, DA, am vorbit cu cei în drept la Budapesta. În consecință, Televiziunea maghiară a scris Majestății Sale și mi-a trimis o copie și mie, cu o mică notă în care îmi mulțumesc pentru "ajutorul" ce le-am dat.

Cu bune salutări,

Ion Rațiu

Scrisoare cu privire la refuzul lui Ion Rațiu de a acorda un interviu presei maghiare – pagina a doua

András Sugár, senior editor
Televiziunea Maghiară
Budapesta, 1 Ianuarie, 1989" [4, VI].

Tot din aceste scrisori reiese că și lui Ion Rațiu i-a fost solicitat un interviu de către presa maghiară, invitație căreia Rațiu îi răspunde:

„Dsale Dlui N. Ianacopulos, Geneva
11.12.1989
Stimate Domnule Ianacopulos,

A durat puțin timp până când am găsit răgazul să răsfoesc prin jurnalul meu de zi în chestiunea «Interviului M.S.». Iată extrasele alăturat.

Confirm, deasemenea, că am fost invitat să dau un interviu, fie la Budapesta, fie unde îmi convine mie în Occident, cu câteva luni mai înainte, ca urmare a transporturilor ce am organizat pentru refugiații români aflători în Ungaria.

Răspunsul meu a fost, din tot începutul, că eu nu pot să mă duc la Budapesta în niciun caz și că ardelenii n-ar înțelege dacă eu aș da un interviu ungurilor. La tot cazul, am zis, este mult mai important ca românii să-l vadă pe Majestatea Sa.

Problema a rămas în gestație. Până la 20 Dec. 1988. Am comunicat totul dnei Lia Constantinescu a doua zi. Când ea mi-a indicat că, în principiu, DA, am vorbit cu cei în drept la Budapesta. În consecință, Televiziunea maghiară a scris Majestății Sale și mi-a trimis o copie și mie, cu o mică notă în care îmi mulțumesc pentru «ajutorul» ce le-am dat.

Cu bune salutări,
Ion Rațiu" [4, III].

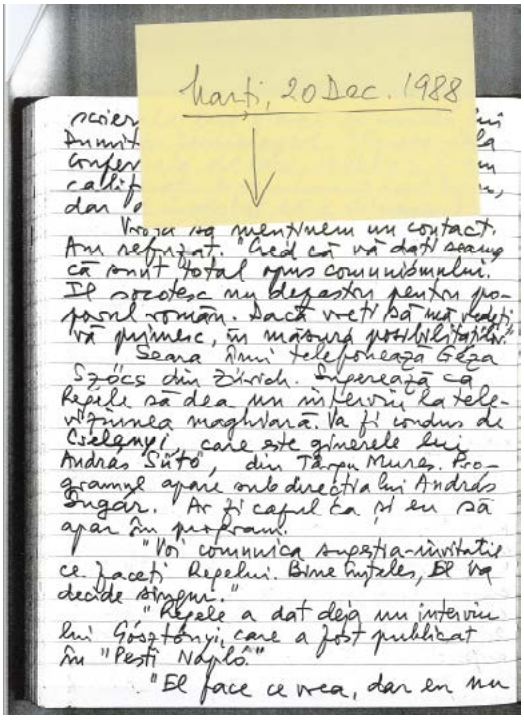
După difuzarea interviului, un comunicat la MTI (agenția de presă maghiară) din 3 august 1989 anunță că ambasadorul României de la Budapesta a fost rechemat în țară. „Guvernul României l-a rechemat în țară pentru consulare pe ambasadorul său de la Budapesta, în semn de protest pentru difuzarea la Televiziunea Maghiară a interviului cu exilatul Rege Mihai al României. Această decizie este o nouă lovitură dată în relația celor două state membre ale Pactului de la Varșovia, o relația și așa tensionată din cauza așa-zisei discriminări practicate de români față de minoritatea maghiară. Sub președinția lui Ceaușescu, conducerea română a respins orice formă de reformă politică și economică,

criticând vehement Ungaria pentru instalarea pluripartidismului în societatea maghiară, fapt care a dus la înlăturarea ultimelor rămășițe staliniste din societatea maghiară. Partea română a retractat invitația dată unei delegații de consilieri maghiari pentru a vizita România. Ministerul de externe maghiar a relatat că Bucureștiul a avut intenția de a împiedica difuzarea emisiunii, chiar înainte de a cunoaște orice fel de amănunte. Este inadmisibil ca reportajele transmise de mass media maghiare să fie privite de către București ca și poziții oficiale a Ungariei" [2, p. 64], scria în acest comunicat, din care mai rezulta și că mass-media maghiară funcționează fără imixtiunea statului și poate relata despre orice.

Atât înainte, cât și după difuzarea interviului, autoritățile comuniste române au protestat, afirmând faptul că acest interviu e antiromânesc, anti-socialist, fascist, care leza suveranitatea și independența României. Relațiile României cu Ungaria se deteriorează din ce în ce mai mult, din cauza situației minorității maghiare din România. Bucureștiul afirmă că nu există o problemă cu naționalitățile din România, dar de 2 ani, peste 30.000 de români, printre ei numeroși etnici maghiari, și-au căutat refugiu în Ungaria.

Un alt comunicat al MTI din 3 august 1989, care citează Taniug (agenția de presă iugoslavă) scrie că televiziunea din Budapesta a difuzat luni un interviu cu fostul rege român, Mihai, care l-a atacat vehement pe Nicolae Ceaușescu, din cauza Drepturilor Omului, mai cu seamă a încălcării flagrante a drepturilor minorităților naționale, afirmând despre el că se comportă ca un „monarh absolutist". Monarhul, actualmente de 68 de ani a intitulat sistematizarea satelor „crime împotriva umanității", iar politica dusă de Ceaușescu față de minoritățile naționale ca totalmente inumană.

Acest subiect, al sistematizării forțate, care ar fi dus la distrugerea satelor românești, a fost motivul declanșării *Operation Villages Roumains*. Cu privire la această inițiativă, din corespondența aflată în Arhiva Centrului Cultural Român de la Londra aflăm un alt element inedit: că îi fusese solicitat Înaltul Patronaj Regal Principelui de Wales, actual rege Charles al III-lea.

Marți, 20 Dec. 1988

Filă din jurnalul lui Ion Rațiu din 20 decembrie 1988 (inedit)

„Palatul St. James, Londra

De la Secretarul Privat Adjunct al A.S.R. Principele Țării Galilor

21 iulie 1989

Dragă domnule Rațiu,

Ca urmare a scrisorii mele din 28 aprilie, Principele Țării Galilor a avut acum timpul necesar pentru a chibzui cererii dumneavoastră de a oferi Patronajul Său „Operațiunii Satele Românești / Operation Villages Roumains" din Marea Britanie, dar a decis că nu poate să facă, în acest moment, acest lucru.

Alteța Sa Regală și-a exprimat, însă, interesul pentru munca acestei organizații și mi-a cerut să vă spun că este dispus să reexamineze în viitoarea chestiunea Patronajului. A.S.R. ar prefera să vadă cum va progresa acest proiect anul viitor și apoi să ia o decizie.

Îmi pare rău să vă trimit un răspuns atât de dezamăgitor azi, însă aștept vești de la dumneavoastră anul viitor.

Cu sinceritate,

David Wright" [4, X].

Filiera daneză. Un episod mai puțin cunoscut din activitatea familiei regale a României

în exil s-a petrecut în primăvara anului 1989. Era perioada în care abuzurile și lipsa libertății de gândire și acțiune afecta tot mai mulți români, care luau decizia de pleca (legal sau ilegal) din România, în căutarea libertății și a unei vieți mai bune. Una dintre țările de destinație ale acestor români era și Danemarca, mai ales că această țară nu solicita vize românilor. Tot ce aveau de făcut este să ajungă pe teritoriu danez. Dar ce legătură este între această cale de a scăpa din România comunistă și familia regală română? Legătura este chiar una de sânge, prin intermediul reginei Ana a României, care făcea parte și din familia regală a Danemarcei. În momentul în care autoritățile daneze au dorit să introducă vizele pentru români, închizând o poartă de scăpare din lagărul comunist, familia regală a României la solicitarea lui Ion Rațiu, intervine pe lângă familia regală daneză, pentru a nu bloca accesul românilor spre libertate. Corespondența dintre regina Ana și Ion Rațiu pe această temă, care se regăsește în aceeași arhivă fac obiectul unei alte cercetări istorice.

Scrisori de felicitare sau susținere. Corespondența între Ion Rațiu și membrii familiei regale a României, în special cu regele Mihai are și o dimensiune profund personală. Regele și regina îi trimiteau telegrame și scrisori lui Ion Rațiu cu ocazia sărbătorilor, dar și doar cu scopul de a-i transmite cele mai bune urări de sănătate, când acesta era bolnav. La rândul său, Ion Rațiu trimitea scrisori și telegrame de felicitare cu diferite ocazii cum ar fi aniversările sau alte evenimente de familie. Așa ar fi mesajul său de felicitare atunci când s-a născut un nou nepot al regelui și reginei:

„22 Ianuarie 1989
Majestății Sale MIHAI I Regele Românilor
Majestate,

În numele Uniunii Mondiale a Românilor Liberi dorim să Vă transmitem sincere felicitări cu ocazia nașterii noului vlăstar al Familiei Regale Române, Elisabeta Karina.

Cu rugămintea de a transmite părinților, Majestății Sale Regina Ana și tuturor celorlalți membri ai Familiei Regale respectuoasele noastre omagii, rămânem, ai Majestății Voastre,

supuși
Ion Rațiu
Președinte
Doru Novacovici
Secretar general" [4, XV].

Acest vlăstar regal, Elisabeta Karina, este al doilea copil al principesei Elena (a doua în linia de succesiune al tronul României, după Majestatea Sa Margareta, Custodele Coroanei Române). Primul născut al principesei Elena este Nicolae, căruia regele Mihai i-a retras titlul de principe al României și l-a exclus din linia de succesiune, la data de 1 august 2015. La rândul său, Elisabeta Karina a adus pe lume în mai 2024, un nou vlăstar regal. „Alteța Sa Regală Principesa Elena a României dorește să împărtășească marea bucurie de a fi devenit bunică pentru a patra oară. Fiica sa, Elisabeta Karina de Roumanie Metcalfe, este mama unui băiat, Augustus Mihai de Roumanie Metcalfe, născut la Spitalul Universitar din Durham (Regatul Unit) în ziua de 23 mai 2024" [5].

Bunele relații și corespondența dintre regele Mihai și Ion Rațiu au continuat și după 1990, când Ion Rațiu s-a angajat în viața publică și politică din România. El nu a încetat nicio clipă să susțină ideea revenirii la monarhie a României, chiar dacă opinia publică din țară nu era pregătită pentru aceasta.

Referințe bibliografice:

1. Marinescu, Aurel Sergiu. *O contribuție la istoria exilului românesc*. București: Editura Vremea, 2003, vol. III.

2. Sugár, András. *Și ce spune regele român?* Budapesta: Editura Timpul nou, 1990, p. 72.

3. Extras inedit din jurnalul lui Ion Rațiu. Până la data publicării acestui articol au fost publicate Jurnalele lui Ion Rațiu cu notițele de până în 1973.

4. Arhiva Centrului Cultural Român de la Londra, Dosarul Regele Mihai, documentul nr. V.

5. Nou-născut în familia Principesei Elena, publicat de www.romaniaregala.ro [online]. [Accesat: 27.10.2024]. Disponibil pe Internet la adresa: https://www.romaniaregala.ro/jurnal/nou-nascut-in-familia-principesei-elena/